

Strasbourg, 17.6.2025
COM(2025) 820 final

KOMISJONI TEATIS EUROOPA PARLAMENDILE JA NÕUKOGULE

Kaitsevalmiduse koondpakett

Kaitsevalmiduse koondpakett

Euroopat ähvardab tõsine ja üha suurenev oht. Ainus viis tagada rahu Euroopas on olla valmis heidutama neid, kes tahavad meile halba. Euroopas on taas käimas intensiivne relvakonflikt ning pärast Teist maailmasõda ja külma sõda loodud rahvusvaheline kord on seatud kahtluse alla. Nagu on märgitud ühises valges raamatus „Euroopa kaitsevalmidus 2030“⁽¹⁾ (edaspidi „valge raamat“), siis „*käesoleva kümnendi teises pooles ja pärast seda kujuneb siiski välja uus rahvusvaheline kord. Kui me ei osale ise aktiivselt selle korra kujundamises nii oma piirkonnas kui ka mujal, jääme riikidevahelise rivaliteedi passiivseteks pealtvaatajateks, kes peavad taluma kõiki selle negatiivseid tagajärgi, nagu reaalne võimalus, et puhkeb täiemahuline sõda.*“

Meie julgeolekumaastik on tänapäeva kiiresti arenevas maailmas muutunud. Ohud, millega me silmitsi seisame, on suuremad ja üleilmsemad ning ulatuvad võimsatest organiseeritud kuritegelikest rühmitustest ja terrorismist kuni hübriidohtudeni, mida tingivad sageli vaenulike välisriikide osalejate tekitatud väärinfo, hirm ja meie elutähtsa taristu sabotaaž. Nad kujutavad endast otsest ohtu meie eluviisile ja meie võimele kujundada oma tulevikku demokraatlike protsesside kaudu. Kuigi EL ei ole sõjas, tähendab väga intensiivne konflikt liidu piiridel ja Venemaa agressiivne positsioon seda, et Euroopa seisab silmitsi olukorraga, mis ei ole rahumeelne, ning meie julgeolekut ja eesmärki ehitada üles survestamisest ja agressioonist vaba tulevik ei saa pidada enesestmõistetavaks. Oleme näinud, kuidas Venemaa on kasutanud gaasieksporti relvana, põhjustades tarnetega seotud ebakindlust ja järsku hinnatõusu, ning kuidas ta on tahtlikult võtnud sihtmärgiks Ukraina energiataristu. Meie julgeolek sõltub nii tsiviil- kui ka sõjalisest valmisolekust⁽²⁾.

Mitme ELi luureteenistuse ohuhinnangute kohaselt on Venemaa võime toota sõjavarustust tohutult suurenenud ning tal oleks sõjaline võime panna järgmise kolme kuni viie aasta jooksul proovile lääneriikide ühtsus ning Põhja-Atlandi lepingu artikli 5 ja Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 222 tulemuslikkus. See nõuab üleminekut kaitsevalmidusele suunatud mõtteviisile ning viivitamatut jõupingutuste suurendamist, et taastada 2030. aastaks kaitsevalmidus ja heidutusvõime. Sellega seoses tuleks kaitsevalmidust mõista kui liikmesriikide ja liidu kaitsetööstuse suutlikkust kaitsega seotud kriise prognoosida, neid ennetada ja neile reageerida. Kaitsevalmidus sõltub kaitsetööstuse suutlikkusest, mis on vajalik, et omandada ja säilitada ressursse, võimekust ja taristut, mida on vaja, et tõhusalt ja paindlikult kriisidele reageerida ja liikmesriikide seonduvaid meetmeid toetada ning usaldusväärse valmisoleku kaudu võimalikke ohte ära hoida.

Euroopa kaitsevõime taastamiseks on kõigepealt vaja teha pika aja jooksul suuremahulisi investeringuid liidu ja liikmesriikide vahelise solidaarsuse ja koostöö vaimus ning NATO strateegiliste liitude raames ja sarnaselt meelestatud kolmandate riikidega. Oluline on kiirendada tegevust kõigis tegevussuundades, et Euroopa kaitsevalmidust viivitamatult suurendada ja tagada seeläbi, et Euroopal oleks hiljemalt 2030. aastaks tugev ja piisav kaitsepositsioon.

Tõeliselt sõltumatu Euroopa ülesehitamiseks on hädavajalik töötada 21. sajandiks välja uus ***Pax Europaea*** (Euroopa rahu) vorm, mida kujundab ja juhib Euroopa ise. Seepärast teeb liit enneolematu sammu ja võimaldab liikmesriikidel koguda järgmise nelja aasta jooksul rahu kaitsmiseks kava „ReArm Europe“ / „Kaitsevalmidus 2030“ raames kuni 800

(1) Ühine valge raamat „Euroopa kaitsevalmidus 2030“ (JOIN (2025) 120 final, 19.3.2025).

(2) ELi kriisivalmiduse strateegia eesmärk on suurendada ELi vastupanuvõimet, andes liidule suutlikkuse ennetada ja ohjata kõiki ohte. ELi kriisivalmiduse strateegia (JOIN(2025) 130 final, 26.3.2025).

miljardit eurot oma täiendavateks kaitsekulutusteks. Üle poole liikmesriikidest on taotlenud stabiilsuse ja kasvu pakti raames riikide vabastusklausli aktiveerimist, kasutades ära seda paindlikkust oma kaitsekulutuste märkimisväärsaks suurendamiseks. Pärast Euroopa Ülemkogu üleskutset Euroopa Komisjonile kiirendada tööd kõigis tegevussuundades, et otsustavalt tõsta Euroopa kaitsevalmidust järgmise viie aasta jooksul,³ toetatakse käesoleva kaitsevalmiduse koondpaketi liikmesriikide jõupingutusi tugevdada 2030. aastaks kaitsetööstuse baasi ning ELi üldist kaitsevalmidust ja -paindlikkust, luues vajalikud tingimused kaitsevõimesse tehtavate investeeringute kiirendamiseks, tagades tööstusele vajaliku prognoositavuse ja vähendades bürokraatiat.

Vajalike jõupingutuste ulatuse puhul tuleks arvesse võtta viimaste aastakümnete märkimisväärselt ja kroonilist alainvesteeringut kaitsevaldkonnas ning liikmesriikide kaitseinvesteeringute kumulatiivset puudujääki. Raskerelvade laskemoona näide illustreerib hästi probleeme, mis tulenevad aastakümneid kestnud alainvesteeringust. Sellest tulenevalt seisaksid liikmesriigid väga intensiivse konflikti korral silmitsi tõsise nappusega. Lisaks on juba niigi piiratud varud Ukrainale antava sõjalise toetusega veelgi rohkem ammendunud. Vähese nõudluse tõttu on Euroopa kaitsesektori tehnoloogilise ja tööstusliku baasi tootmisvõimsus viimastel aastakümnetel märkimisväärselt vähenenud, mis omakorda piirab olulisel määral liikmesriikide suutlikkust varusid kiiresti täiendada ning taastada usaldusväärne ja kindel kaitsepositsioon.

Oma arsenalide uuesti täitmiseks ja konfliktideks valmisoleku suurendamiseks on liikmesriikide jaoks kõige tõhusam viis tõeliselt toimiv kogu ELi hõlmav kaitseotstarbelise varustuse turg, milles seatakse innovatsioon ja konkurentsivõime Euroopa uuenemise keskmesse. Põhjuseks on sellest saadavad kolm peamist kasu. Esiteks võimaldab see liikmesriikidel saavutada mastaabisäästu, mis annab neile võimaluse saada kasu ulatuslikust ja stabiilsemast kaitseturust. Teiseks, võimaldades juurdepääsu kõigile ELi tarnijatele, vähendab see liikmesriikide sõltuvust kolmandate riikide tarnijatest, mis on tänapäeva geopoliitilisel maastikul märkimisväärne eelis ja tagab liidu strateegilise sõltumatuse pikaajalise elujõulisuse. Kolmandaks toetab see Euroopa kaitsesektori tehnoloogilise ja tööstusliku baasi konkurentsivõimet, tagades, et kaitsekulutused aitavad kaasa kogu tööstuse kasvule ja arengule Euroopas.

Praegune, rahuajal vastu võetud liidu regulatiivne keskkond ei ole täielikult kohandatud eesmärgiga arendada vajalikku võimekust ja sõjalist valmisolekut, et kindlalt ära hoida sõjalist agressiooni ning hõlbustada eespool nimetatud vajalike suurte investeeringute tõhusat ja kiiret rakendamist. Mitu mittekaitsealast ELi õigusakti ei soodusta Euroopa kaitsesektori tehnoloogilise ja tööstusliku baasi pikaajalisi investeeringuid kaitsevõimesse, mis on vajalik ohtude ärahoidmiseks ning liidu ja selle kodanike julgeoleku tagamiseks. Euroopa kaitsesektori tehnoloogiline ja tööstuslik baas on väga spetsiifiline sektor, mille peamine eesmärk ei ole üksnes majanduslik. See keskendub liikmesriikide relvajõudude vajadustele, tagades nõutava tehnilise taseme õigeaegselt, vajalikus mahus ja konkurentsivõimelise hinnaga. Liidu õigusraamistik peaks vastama kaitsevalmiduseesmärgile, võimaldades liikmesriikidel investeerida, luua, viia läbi teadusuuringuid ning pakkuda kvaliteetseid tooteid ja teenuseid, anda luba projektidele ning teha kiiremas ja paindlikus tempos hankeid, pidades samal ajal kinni kõrgetest teadus-, keskkonna- ja sotsiaalsetest standarditest, mis on teinud Euroopa Liidu nendes valdkondades maailmas liidriks. Protsesside oluline lihtsustamine ning regulatiivse ja halduskoormuse kaotamine kõigis sektorites on vajalik, et kiirendada Euroopa

(³) Euroopa Ülemkogu järeldused, 20. märts 2025.

kaitsetööstuse tootmise suurendamist ning saavutada seega ruttu tootmisvõimsuse tase, mis on vajalik, et väga intensiivseks konfliktiks valmistuda ja seeläbi see ära hoida.

Lisaks annab see tohtu jõupingutus võimaluse ajakohastada liikmesriikide relvajõude ning suurendada Euroopa kaitsesektori tehnoloogilise ja tööstusliku baasi investeeringuid. Arvesse tuleb võtta sõjatehnoloogia arengu kiiremat tempot ja kiire iganemise ohtu, nagu on näha Venemaa jätkuvast intensiivsest agressioonist Ukrainas ja murranguliste tehnoloogialahenduste levikust kaitsevaldkonna tarneahelates. Selleks, et kaitseinvesteeringud oleksid tulevikukindlad ning et kasutada ära Euroopa kaitsesektori tehnoloogilise ja tööstusliku baasi innovatsioonipotentsiaali, on oluline hoogustada innovatsioonitsükleid, eelkõige lihtsustades ja kiirendades selleks veelgi teadus- ja arendustegevusalase koostöö menetlusi Euroopa Kaitsefondi raames⁴. Lisaks on innovatsiooni ja konkurentsivõime edendamiseks ELis äärmiselt oluline toetada idu- ja kasvufirmasid, eelkõige avades kahesuguse kasutusega ja kaitsetehnoloogiale Euroopa Innovatsiooninõukogu rahastamisvahendi „Accelerator“, Euroopa strateegiliste tehnoloogiate platvormi (STEP) ja Euroopa kasvufirmade fondi.

Euroopa kaitsesektori tehnoloogilise ja tööstusliku baasi tugevdamisel tuleb paremini arvesse võtta põhitehnoloogiate ja -materjalide kahesugust kasutust. Digivaldkond, kõrgtehnoloogiline elektroonika, ühenduvus ja kemikaalid on kõik liidu konkurentsivõime tegevuskava ja kaitsealase vastupanuvõime olulised elemendid. ELi kriisivalmiduse strateegias on rõhutatud, et EL peab lõimima kahesuguse kasutusega seotud kaalutlused kõigisse oma taristuinvesteeringutesse ja võimete planeerimisse, seda tuleks teha sellistes valdkondades nagu sõjaväeline liikuvus, massieвакуatsioon, turvaline side ja ühenduvus, merendusjulgeolek, kübervõimekus ning kosmosevarad ja -teenused. Kui see on asjakohane, kohaldatakse käesoleva algatuse raames vastu võetud lihtsustamismeetmeid kahesuguse kasutusega tehnoloogiate ja materjalide suhtes, et soodustada sellist koostööt tsiviil- ja kaitseinnovatsiooni vahel ning tagada kriitilise tähtsusega väärtus- ja tarneahelate areng.

Käesolevas teatistes esitab komisjon ulatuslike avalike konsultatsioonide käigus saadud kogemustele ja sisendile tuginedes ambitsioonikad ettepanekud kaitsealaste õigusaktide ja programmide ning mittekaitsealaste õigusnormide lihtsustamiseks, et kõrvaldada regulatiivsed tõkked ning hõlbustada ELi kaitsevalmidust ja tööstuse ülesehitamist. Käesolevas teatistes esitatakse ka selgemad tõlgendused ELi õigusaktides sätestatud kehtivate erandite kohta, millest liikmesriigid ei pruugi olla täielikult kasu lõiganud.

1. ELi kaitsealased õigusaktid ja kaitsetööstuse programmid

Kaitsealased riigihanked

Kaitse- ja julgeolekualaste riigihangete direktiivi⁵ eesmärk on tagada sobivad tingimused kogu ELi hõlmava kaitseotstarbeliste toodete turu toimimiseks. Sidusrühmad leiavad siiski sageli, et direktiivi kohased menetlused on liiga keerulised ja koormavad ning nõuavad liikmesriikidelt ebaproportsionaalselt palju ressursse. Seepärast on vaja direktiivi sätteid

⁽⁴⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 29. aprilli 2021. aasta määrus (EL) 2021/697, millega luuakse Euroopa Kaitsefond ja tunnistatakse kehtetuks määrus (EL) 2018/1092 (ELT L 170, 12.5.2021, lk 149–177).

⁽⁵⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. juuli 2009. aasta direktiiv 2009/81/EÜ, millega kooskõlastatakse teatavate kaitse- ja julgeolekuvaldkonnas ostjate poolt sõlmitavate ehitustööde ning asjade ja teenuste riigihanketepingute sõlmimise kord ning muudetakse direktiive 2004/17/EÜ ja 2004/18/EÜ (ELT L 216, 20.8.2009, lk 76–136).

lihtsustada, tagades samal ajal selle eesmärkide saavutamise, eelkõige kaitsealaste hankemenetluste sujuvamaks ja tõhusamaks muutmise kaudu. See võimaldab liikmesriikidel keskenduda kõige kriitilisema tähtsusega lepingutele, eraldada vahendeid tõhusamalt ning vähendada tööstussektori halduskoormust.

Kuigi direktiivi täielik läbivaatamine on kavandatud 2026. aastaks, tuleks hanke-eeskirju lihtsustada juba praegu, et võtta arvesse, kui kiireloomuline ja esmatähtis on Euroopa vajadus taas üles ehitada oma kaitse, võimaldada mitme liikmesriigi ühishangetele suuremat paindlikkust ja hoogustada uuenduslike lahenduste hankimist, mis on vajalikud 2030. aastaks kaitsevalmiduse saavutamiseks. Hankelepingute kättesaadavus ja nõudluse pikaajaline prognoositavus on tööstuse jaoks kõige olulisemad tegurid, et suurendada oma tootmisvõimsust ja saavutada kaitsevalmiduseesmärgid. Selleks teeb komisjon ettepaneku suurendada direktiivi kohaldamise piirmäärasid asjade ja teenuste riigihankelepingute puhul 900 000 euron. Sellega jäetakse direktiivi kohaldamisalast välja suur hulk väiksemaid lepinguid, millel ei ole siseturule märkimisväärset mõju, kuid mis on samal ajal väiksema haldus- ja majandusliku koormuse tõttu liikmesriikide ja taotlejate jaoks majanduslikult tasuv.

Liikmesriigid investeerivad kaitsevaldkonna innovatsiooni vähe ja killustatult ning see avaldab negatiivset mõju kujunemisjärgus murrangulisele tehnoloogiale, mis on tulevase kaitsevõime jaoks ülioluline. Uuenduslike lahenduste hangete hõlbustamine aitab murrangulise innovatsiooni kaudu kaitset ümber kujundada, kuna uus tehnoloogia muudab põhjalikult sõjategevuse olemust mitmes eri valdkonnas (nt tehisintellekt, pilv- ja kvantandmetöötlus, täiustatud ja turvaline ühendus, autonoomsed süsteemid). Uus võimalus teha selliste uuenduslike toodete ja teenuste otsehankeid, mis on saadud liikmesriikide sõlmitud paralleelsetest ja konkurentsivõimelistest teadusprojektidest, sobib kõige eesrindlikumate teadus- ja arendusprojektide jaoks, kus oodatavaid tulemusi ei ole teadus- ja arendustegevuse hanke algfaasis võimalik kindlaks määrata. Koos kiiremate tingimustega uuenduslike hangete ja koostööprojektide jaoks, sealhulgas lihtsustatud innovatsioonipartnerluse menetluse kasutuselevõtu ja Euroopa Kaitsefondist rahastatavate projektide tulemuste hankimise selgitamise kaudu, toetatakse sellega sujuvat üleminekut teadusuuringutelt hangetele ning võimaldatakse liikmesriikidel saada kiiresti kasu nende projektide raames väljatöötatud uuenduslikest lahendustest.

Kuna liikmesriigid peavad oma arsenalit täiendama peadpööritava tempoga, on vaja kasutada ka juba olemasolevaid kaitseotstarbelisi tooteid. Selleks et liikmesriigid saaksid kiiresti hankida ühesuguseid kergesti kättesaadavaid seadmeid, tuleks väljakuulutamiseta läbirääkimistega hankemenetlust ajutiselt laiendada ühishangetele ja hooldusele. See võimaldaks liikmesriikidel koondada ressursse ja saada kasu mastaabisäästust seadmete ja võimekuste kiirel hankimisel. Sellega täiendatakse direktiiviga juba ette nähtud paindlikkust kriisist tulenevate kiireloomuliste olukordade jaoks, mis hõlmavad eeldatavaid kahjustavaid sündmusi,⁶ sealhulgas väga intensiivseid konflikte ELi piiridel ning tõsiseid ohte liidu ja selle liikmesriikide julgeolekule.

Täiendav paindlikkus raamlepingutes, mille kestus on kuni kümme aastat, ja raamlepingute avamine teistele liikmesriikidele, nagu on kavandatud Euroopa

⁽⁶⁾ Direktiivi 2009/81/EÜ artikli 1 punktis 10 esitatud mõiste „kriis“ hõlmab stsenaariume, mille puhul „niisuguse kahjustava sündmuse toimumist peetakse ilmsiks“.

kaitsetööstuse programmi (EDIP) määruses,⁷ aitab liikmesriikidel saavutada oma võimetega seotud eesmärgid kiiremini, väiksemate kuludega ja parema koostalitlusvõimega. Komisjon kutsub liikmesriike üles vaatama kiiresti läbi oma riiklikud hanke-eeskirjad, et kõrvaldada riigihankemenetlustes osalejate lisakoormus (ülereguleerimine). Liikmesriikide statistikaaruandluse kohustuste kaotamine vähendab bürokraatiat, samas kui energiatõhususe direktiivi⁸ kohaldamist kaitsesektori suhtes selgitatakse direktiivi hindamisel 2026. aastal.

Kaitseotstarbeliste toodete ELi-sisene vedu

Kaitseotstarbeliste toodete kiire vedu liidus on oluline, et mobiliseerida kogu liidus täielik tööstuslik ja tehnoloogiline võimekus ning saavutada koostoime, mastaabisääst, innovatsioon ja varustuskindlus. Avaliku konsultatsiooni käigus juhtisid sidusrühmad tähelepanu liikmesriikide kontrollisüsteemide puudulikule ühtlustamisele ja üldiste veolubade (mis on direktiiviga ette nähtud peamine lihtsustamisvahend⁹) ebapiisavale kasutamisele ning kutsusid üles kõrvaldama ELi-siseste vedude kontrolliga seotud keerukusi ja viivitusi. Samuti osutasid nad kitsaskohtadele, mis on tingitud sellest, et Euroopa Kaitsefondi projektide rakendamisel ei anta õigel ajal lube vedude tegemiseks, ning suurest koormusest, mis on seotud mitme riikliku lõppkasutaja sertifikaadi haldamisega või ELi-siseste vedude muud liiki piiramisega.

Pidades silmas aluslepingutes kindlaks määratud pädevusi, teeb komisjon liikmesriikidega tihedat koostööd, et hõlbustada kaitseotstarbeliste toodete vedu liikmesriikide relvajõududele, vedusid tarneahelates ja ELi rahastatavate projektide raames, samuti lõppkasutaja sertifikaatide haldamist. Kavandatud muudatused vähendavad märkimisväärselt viivitusi projektide rakendamisel ja lihtsustavad bürokraatiat Euroopa Kaitsefondi projektides osalejate jaoks. Liikmesriikidel on võimalik vabastada täiendavad veoliigid eelloa nõudest ja neid julgustatakse laiendama üldiste veolubade kasutamist ning suurendama ja ühtlustama nende rakendusala. Üldistest veolubadest saadava kasu laiendamine sertifitseeritud ettevõtete vedudele loob stiimuleid ettevõtete sertifitseerimis- ja nõuetele vastavuse programmide jaoks, millega kontrollitakse ELi-siseseid vedusid, ning vähendatakse samal ajal märkimisväärselt nende halduskoormust. Et hõlbustada piiriüleseid tehinguid tarneahelates ja kiirendada tootmise suurendamist kooskõlas kaitseotstarbeliste toodete ELi-sisest vedu käsitleva direktiiviga,¹⁰ kutsub komisjon liikmesriike üles hoiduma ELi-sisese veo piirangutest komponentide puhul, mis integreeritakse lõpptootesse teises liikmesriigis ja mida ei saa eraldi reeksportida, rakendades vähemalt vähese tähtsuse põhimõtet, mida mõned liikmesriigid juba kasutavad.

(⁷) Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega kehtestatakse Euroopa kaitsetööstuse programm (EDIP) ja meetmete raamistik kaitseotstarbeliste toodete õigeaegse kättesaadavuse ja tarnimise tagamiseks (COM(2024) 150 final, 5.3.2024).

(⁸) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. septembri 2023. aasta direktiiv (EL) 2023/1791, mis käsitleb energiatõhusust ja millega muudetakse määrust (EL) 2023/955 (uuesti sõnastatud) (ELT L 231, 20.9.2023, lk 1–111).

(⁹) Üldised veoload võimaldavad asendada eelkontrolli (veole eelnev kontroll) järelkontrolliga (veojärgne kontroll). See muudatus võimaldab tavaliselt teha vedu ühe kuni kolme päeva jooksul. Seevastu keskmine aeg, mis kulub kontrollivatel asutustel lihtsa individuaalse veoloe eelnevaks menetlemiseks, on hinnanguliselt ligikaudu 6–7 nädalat, kusjuures lubade andmise protsessid võtavad sageli märkimisväärselt kauem aega.

(¹⁰) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 6. mai 2009. aasta direktiivi 2009/43/EÜ kaitseotstarbeliste toodete ühendusesisese veo tingimuste lihtsustamise kohta (ELT L 146, 10.6.2009, lk 1–36) artikli 4 lõige 8.

Lõpuks teeb komisjon ettepaneku lihtsustada immateriaalse tehnoloogiasektoriga seotud aruandluskohustusi.

Euroopa Kaitsefond

Euroopa Kaitsefond on ainus ELi vahend, millega toetatakse kaitse valdkonnas ühist teadus- ja arendustegevust. Fondi vahehindamine komisjoni poolt ja ulatuslikud konsultatsioonid sidusrühmadega kinnitasid fondi üldist tõhusust ja asjakohasust ning rõhutasid samal ajal vajadust veelgi lihtsustada menetlusi ja vähendada halduskoormust. Seepärast teeb komisjon ettepaneku näha Euroopa Kaitsefondi rakendamisel ette suurem paindlikkus.

Komisjon teeb ettepaneku selgitada ja lihtsustada pakkumuste hindamise kriteeriume ning võimaluse valida ainult kõige asjakohasemad hindamiskriteeriumid, võttes arvesse projektikonkursside eesmärgi, et muuta seega hindamisprotsessi kiiremaks, paindlikumaks ja vähem koormavaks. Võimalusega rakendada Euroopa Kaitsefondi igaaastaste ja mitmeaastaste tööprogrammide kaudu, otsetoetuste andmise eeskirjade selgitamisega ja laiemate eelarve kaudse täitmise võimalustega lubatakse Euroopa Kaitsefondi projektide kavandamisel ja elluviimisel suuremat paindlikkust ja prognoositavust, dünaamilist haldusprotsessi ja väiksemat halduskoormust. Lisaks ettepanekule, milles käsitletakse Euroopa strateegiliste tehnoloogiate platvormi (STEP)¹¹ raames kaitsetehnoloogiasse tehtavate investeeringute neljandat valdkonda, teeb komisjon ettepaneku lihtsustada kommertskasutusele eelnevaid hankeid ja anda kaasrahastavatele liikmesriikidele arendustegevuse projektide tulemustele juurdepääsu õigused, et käivitada sellest tulenevad Euroopa Kaitsefondi projektid võimalikult kiiresti ning edendada seeläbi kaitse valdkonnas innovatsiooni ja murrangulist tehnoloogiat.

Lisaks kehtestab komisjon täiendavad meetmed, et kiirendada ettepanekute hindamist ning vähendada toetuslepingute allkirjastamiseks ja maksete tegemiseks kuluvat aega, näiteks suurendades alltöövõttu (üle 30 %), pikendades toetusesaajate omandikontrolli hindamiste kehtivust 18 kuult vähemalt 36 kuule ning kehtestades standardse konfidentsiaalsusklausli. Selleks et vastata sidusrühmade üleskutsetele luua lihtne ja turvaline süsteem konfidentsiaalse ja tundliku teabe vahetamiseks, võetakse komisjoni, liikmesriikide ja tööstuse vahel järk-järgult kasutusele SUE-(*Secret de l'Union Européenne*)süsteem, et varustada sellega 2026. aasta alguseks kõik liikmesriigid, kui nende vajalikud akrediteerimis- ja heakskiitmisprotsessid on lõpule viidud. Samal ajal uuritakse salastatud pilve loomist, et vahetada kuni salastatuse tasemeni RESTREINT UE/EU RESTRICTED akrediteeritud teavet salastatud kaitseprojektide elluviimisel. Käesoleva koondpaketi kehtestatud lihtsustusi võib kohaldada tagasiulatuvalt juba olemasolevate Euroopa Kaitsefondi projektide suhtes.

Kooskõlas valge raamatuga, milles kutsutakse üles suurendama Ukraina osalust Euroopa Kaitsefondi meetmetes ning tõhustama ELi ja Ukraina koostööd, peaksid Ukrainas läbiviidavate katsetamistegevuste kulud olema Euroopa Kaitsefondi raames rahastamiskõlblikud. See võimaldaks Euroopa kaitsesektori tehnoloogilisel ja tööstuslikul baasil kasutada Ukrainas käimas olevaid sõjalisi operatsioone katsetamiseks (kiirkatsetamise võimekus, ööpäevaringne katsetamine ja katsetamine lahinguväljal), et

⁽¹¹⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 29. veebruari 2024. aasta määrus (EL) 2024/795, millega luuakse Euroopa strateegiliste tehnoloogiate platvorm (STEP) ja muudetakse direktiivi 2003/87/EÜ ning määrusi (EL) 2021/1058, (EL) 2021/1056, (EL) 2021/1057, (EL) nr 1303/2013, (EL) nr 223/2014, (EL) 2021/1060, (EL) 2021/523, (EL) 2021/695, (EL) 2021/697 ja (EL) 2021/241 (ELT L, 2024/795, 29.2.2024).

praeguse kaasaegse sõjapidamise teadmisi oleks võimalik kaasata kaitsetehnoloogia ja -toodete väljatöötamisse.

2. ELi mittekaitsealased õigusaktid ja programmid

Kitsaskohtade kõrvaldamine ja kaitsevalmiduse suurendamise võimaluste täielik ärakasutamine

Kaitsetööstuse investeeringute ja kaitsevalmidustegevusega seotud loamenetlused on sageli liiga kauakestvad ja koormavad. Nende kiirendamiseks on oluline tagada, et keskkonnamõju hindamise ja keskkonnavalaste õigusnormide järgimise protsessid (nt linna- / maa planeerimine, keskkonnamõju hindamine, müra, elupaikade ja lindude kaitse, vee- ja jäätmekäitlus) aitavad praegusel ajal saavutada kaitsevalmiduse. Need rahuajal vastu võetud protsessid peavad nüüd võimaldama kiireloomuliste kaitsevalmidusvajadustele kohandatud kiirendatud loamenetlusi, et oleks hõlpsam ulatuslikult ja kiiresti suurendada kaitsetööstuse investeeringuid ja laiendada kaitsevalmidustegevust, mis nõuavad suuremat paindlikkust ja on hädavajalikud esilekerkivate julgeolekuvajaduste rahuldamiseks.

Kuigi lubade andmise eest vastutavad liikmesriigid, on liidu õiguses sätestatud teatavad lubadega seotud eeskirjad, sealhulgas keskkonnamõju hindamise kohta. Väga oluline on ühtlustada, lihtsustada ja kiirendada kogu loamenetlusprotsessi kaitsetööstuse investeeringute ja kaitsevalmidustegevuse vallas ning samal ajal tagada kogu liidus kiiremini keskkonna ja inimeste kaitse standardid. Seda on võimalik saavutada, kui kehtestada kiirmenetlusega ja prioriteetsed riiklikud loamenetlused ning ühtne kontaktpunkt tööstuse jaoks, et vähendada halduskoormust ja kiirendada kaitsevalmidustegevusega seotud loamenetlust. Liikmesriikide taotlusel on komisjon valmis andma nõu ja toetama suutlikkuse suurendamist lubade andmise kiirkorra kehtestamisel.

2030. aasta kaitsevalmiduseesmärgi täitmisel on äärmiselt tähtis tagada samal ajal keskkonna ja inimeste tervise kaitse kõrged standardid liidu keskkonnavalaste õigusaktide kohaldamise kaudu. Kuigi enamik liidu keskkonnavalaste õigusakte sisaldab erandeid avalike eesmärkide saavutamiseks, tekitavad liikmesriikides esinevad tõlgendamise ja rakendamise erinevused kaitseinvesteeringute suhtes kohaldatavate eeskirjadega seoses keerukust ja ebakindlust. Komisjon selgitab siinkohal, et liikmesriigid võivad kasutada mitmesugustes liidu õigusaktides¹² „ülekaaluka avaliku huvi“, „üldsuse turvalisuse“ või „kriisi“ puhuks ette nähtud erandeid, et lisada nende kohaldamisalasse kaitsevalmidus, sealhulgas tööstuse ja valitsuste kaitseinvesteeringud ning kaitsevalmidustegevus. Kompensatsiooni- või leevendusmeetmete kohaldamise korral peaksid need meetmed tagama õigusaktide eesmärkide saavutamise ja olema kaitsevalmiduskaalutluste seisukohast proportsionaalsed, et 2030. aasta kaitsevalmiduseesmärki oleks võimalik õigel

(¹²) Näiteks järgmistest õigusaktides: loodusdirektiiv (nõukogu 21. mai 1992. aasta direktiiv 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitse kohta (EÜT L 206, 22.7.1992, lk 7–50)), veepoliitika raamdirektiiv (Euroopa Parlamendi ja nõukogu 23. oktoobri 2000. aasta direktiiv 2000/60/EÜ, millega kehtestatakse ühenduse veepoliitika alane tegevusraamistik (EÜT L 327, 22.12.2000, lk 1–73)), linnudirektiiv (Euroopa Parlamendi ja nõukogu 30. novembri 2009. aasta direktiiv 2009/147/EÜ loodusliku linnustiku kaitse kohta (kodifitseeritud versioon, ELT L 20, 26.1.2010, lk 7–25) ning jäätmesaadetiste määrus (Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. aprilli 2024. aasta määrus (EL) 2024/1157, mis käsitleb jäätmesaadetisi ning millega muudetakse määrusi (EL) nr 1257/2013 ja (EL) 2020/1056 ning tunnistatakse kehtetuks määrus (EÜ) nr 1013/2006 (ELT L, 2024/1157, 30.4.2024)).

ajal saavutada. Keskkonnamõju hindamise direktiiv¹³ sisaldab kaitse-eesmärkidel oluliste projektide jaoks erandit, mida võib kasutada ka kaitsevalmidusprojektide ja -tegevuse jaoks. Elektri- ja elektroonikaseadmete jäätmete direktiiv¹⁴ ning ohtlike ainete kasutamise piiramise direktiiv¹⁵ sisaldab aga erandit sõjaliseks otstarbeks, mis hõlmab ka kaitsevalmiduseesmärki.

Liidu kemikaalialane õigustik on olnud väga tähtis, et säilitada inimeste tervise ja keskkonna tõhus kaitse ning hõlbustada ainete vaba liikumist siseturul, arvestades samal ajal ka sotsiaal-majanduslikku kasu. Oluline on säilitada ka tööohutuse kõrge tase ja head töötingimused, et muuta kaitsektor tööhõivevõimalusena atraktiivseks, tagades samal ajal, et kaitsevalmiduseesmärgid on võimalik tõhusalt saavutada.

Praegu ei ole liidu kemikaalialase õigustikuga sõnaselgelt ette nähtud, et kemikaalide registreerimise, hindamise, autoriseerimise ja piiramise (REACH) määrusega¹⁶ seoses tuleks keemiliste ainete keelamise või piiramise protsessides varakult hinnata mõju kaitsetööstusele. Komisjon märgib, et REACH-määrusega on kaitse huvides erandi tegemise võimalus on juba ette nähtud, kuid teatavates liikmesriikides on seda kaitse huvidega seotud erandit kohaldatud piiratud. Lisaks kohaldatakse seda erandit juhtumipõhiselt, mis ei ole kooskõlas 2030. aasta kaitsevalmiduseesmärgiga ega vajadustega suurendada kiiresti 2030. aastaks kaitsetotstarbelist tootmist. Seepärast teeb komisjon ettepaneku laiendada tingimusi riikliku erandi kasutamiseks REACH-määruse alusel ja julgustab liikmesriike kasutama selle kogu potentsiaali kaitsevajadusteks, sealhulgas kaitsevalmidustegevuseks. Eelseisva REACH-määruse lihtsustamisega soovib komisjon selgesõnaliselt lisada kaitsevalmiduseesmärgi ning tagada, et kaitseküsimusi, sealhulgas kaudset mõju kaitsevaldkonna tarneahelatele hinnatakse põhjalikult. See võimaldaks kaitsevalmiduseesmärki, sealhulgas kaudset mõju kaitsevaldkonna tarneahelatele, hinnata varakult ja täielikult. Et tagada liidu kogu kemikaalialase õigustiku kooskõla, tehakse ettepanek lisada sarnane erand ka klassifitseerimise, märgistamise ja pakendamise määrusesse¹⁷ ning biotsiidide määrusesse¹⁸. Seoses püsivate orgaaniliste saasteainete määrusega,¹⁹ millega rakendatakse püsivate orgaaniliste saasteainete Stockholmi konventsiooni, teeb komisjon ettepaneku, et kaitsevalmidusvajadusi tuleks

(¹³) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. detsembri 2011. aasta direktiiv 2011/92/EL teatavate riiklike ja eraprojektide keskkonnamõju hindamise kohta (kodifitseeritud tekst) (ELT L 26, 28.1.2012, lk 1–21).

(¹⁴) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 27. jaanuari 2003. aasta direktiiv 2002/96/EÜ elektri- ja elektroonikaseadmete jäätmete kohta (ELT L 37, 13.2.2003, lk 24–39).

(¹⁵) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 8. juuni 2011. aasta direktiiv 2011/65/EL teatavate ohtlike ainete kasutamise piiramise kohta elektri- ja elektroonikaseadmetes (ELT L 174, 1.7.2011, lk 88–110).

(¹⁶) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 18. detsembri 2006. aasta määrus (EÜ) nr 1907/2006, mis käsitleb kemikaalide registreerimist, hindamist, autoriseerimist ja piiramist (REACH) ning millega asutatakse Euroopa Kemikaaliamet, muudetakse direktiivi 1999/45/EÜ ja tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrus (EMÜ) nr 793/93 ja komisjoni määrus (EÜ) nr 1488/94 ning samuti nõukogu direktiiv 76/769/EMÜ ja komisjoni direktiivid 91/155/EMÜ, 93/67/EMÜ, 93/105/EÜ ja 2000/21/EÜ (ELT L 396, 30.12.2006, lk 1–850).

(¹⁷) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. detsembri 2008. aasta määrus (EÜ) nr 1272/2008, mis käsitleb ainete ja segude klassifitseerimist, märgistamist ja pakendamist ning millega muudetakse direktiive 67/548/EMÜ ja 1999/45/EÜ ja tunnistatakse need kehtetuks ning muudetakse määrust (EÜ) nr 1907/2006 (ELT L 353, 31.12.2008, lk 1–1355).

(¹⁸) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 22. mai 2012. aasta määrus (EL) nr 528/2012, milles käsitletakse biotsiidide turul kättesaadavaks tegemist ja kasutamist (ELT L 167, 27.6.2012, lk 1–123).

(¹⁹) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 20. juuni 2019. aasta määrus (EL) 2019/1021 püsivate orgaaniliste saasteainete kohta (uuesti sõnastatud) (ELT L 169, 25.6.2019, lk 45–77).

käsitleda ELi ettevalmistavates etappides enne seda, kui keelud või piirangud kehtestatakse rahvusvahelisel tasandil kõnealuse konventsiooni raames, sest just selles etapis saab kaaluda võimalikke erandeid. Lisaks võivad liikmesriigid kasutada aruandlusnõuetest tehtavaid erandeid, et kaitsta tundlikku teavet, lähtudes riigi või liidu julgeolekuhuvideist.

Liidu kaitsetööstuse tootmisvõimsuse suurendamisel tuleb praegu puuduva kriitilise tähtsusega võimekuse hankimiseks kaitsetööstusel ja relvajõududel importida väljastpoolt liitu kiiresti, paindlikult ja kulutõhusalt kaitse otstarbel varustust, komponente ja toorainet. Selleks julgustab komisjon liikmesriike kasutama täiel määral võimalust peatada imporditollimaksud teatavate relvade ja teatava sõjalise varustuse puhul, mida impordivad sõjalise kaitse asutused või mida nende nimel imporditakse kolmandatest riikidest²⁰. Lisaks võiks selleks, et kaitsesektori konkurentsivõimet suurendada ja seega liidu kaitsevalmidust tugevdada, kuid samal ajal kohalikku tootmisvõimsust (eriti toorainete vallas) edasi edendada ja suurendada, kasutada nii palju kui võimalik ka teatavate ELi mittekuuluvatest riikidest imporditud tööstustoodete, toorainete, pooltoodete või komponentide vabastamist tollimaksudest ühepoolsete tariifide peatamise ja tariifikvootide süsteemi alusel²¹.

Teatavate tehnoloogiavõimaluste, nt tehisintellekti potentsiaal aidata saavutada kaitsealane paremus on oluline mõjutegur, mida tuleb Euroopa tasandil kiiresti tugevdada. Euroopa Liidu tehisintellektimäärusega²² edendatakse tehisintellektisüsteemide arendamist riskipõhise lähenemisviisi alusel ja sellega on kehtestatud riskidele vastavad eeskirjad. Määrusega ei reguleerita turustamiseelseid teadusuuringuid kõigis valdkondades, sealhulgas kaitsevaldkonnas, ega tehisintellekti arendamist ja kasutamist üksnes sõjalistel, kaitse- või riikliku julgeoleku eesmärkidel. Komisjon tuletab meelde, et liikmesriigid võivad õiguslikult ohutu arendamise ja katsetamise võimaldamiseks luua regulatiivliivakaste, mis võivad toetada sõjalisel ja kaitseotstarbel oluliste, suure riskiga tehisintellektisüsteemide paindlikku ja kiiret arendamist.

Kaitsesektoris tehtavate avaliku ja erasektori investeeringute hõlbustamine

Ilma et see piiraks Euroopa Liidu toimimise lepingu (ELi toimimise leping) artikli 346 kohaldamist, kehtivad kaitsevaldkonna suhtes konkurentsieeskirjad, mis aitavad siseturul paremini toimida. Samas ei tohiks need takistada sektori kiiret tugevdamist, selle panust 2030. aasta kaitsevalmiduseesmärgi saavutamisse ega liikmesriikide suutlikkust halvenevast geopoliitilisest keskkonnast tulenevatele probleemidele tõhusalt reageerida. Komisjon võtab konkurentsieeskirjade täitmise tagamisel (ühinemised, monopolide vastane võitlus ja riigiabi kontroll) nõuetekohaselt arvesse kaitsetööstuse ja Euroopa kaitseotstarbelise varustuse turu eripärasid ning selle panust kaitsevalmiduseesmärgi saavutamisse.

⁽²⁰⁾ Nõukogu 20. detsembri 2021. aasta määrus (EL) 2021/2278, millega peatatakse määruse (EL) nr 952/2013 artikli 56 lõike 2 punktis c osutatud ühise tollitariifistiku tollimaksude kohaldamine teatavate põllumajandus- ja tööstustoodete suhtes ning tunnistatakse kehtetuks määrus (EL) nr 1387/2013 (ELT L 466, 29.12.2021, lk 1 (muudetud)).

⁽²¹⁾ Komisjoni teatis ühepoolsete tariifide peatamise ja tariifikvootide kohta (ELT C 363, 13.12.2011, lk 6).

⁽²²⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. juuni 2024. aasta määrus (EL) 2024/1689, millega nähakse ette tehisintellekti käsitlevad ühtlustatud õigusnormid ning muudetakse määruseid (EÜ) nr 300/2008, (EL) nr 167/2013, (EL) nr 168/2013, (EL) 2018/858, (EL) 2018/1139 ja (EL) 2019/2144 ning direktiive 2014/90/EL, (EL) 2016/797 ja (EL) 2020/1828 (tehisintellektimäärus) (ELT L, 2024/1689, 12.7.2024).

Euroopa Liidu **ühinemiste** kontrolli korra eesmärk on säilitada hästi toimivad turud, sealhulgas kaitsesektoris. Euroopa tööstuse kaitsevalmidus sõltub väga suuresti konkurentsivõimelistest turgudest, mis suudavad pakkuda tipptasemel tehnoloogiat ja innovatsiooni, samuti piisavast ja paindlikust tootmisvõimsusest, mille puhul tagatakse, et koondumised ei too kaasa sellist turuvõimu, mis tõenäoliselt suurendaks liikmesriikide eelarvekulusid. Käimasoleva ühinemissuuniste läbivaatamise käigus pöörab komisjon piisavat tähelepanu muutunud julgeoleku- ja kaitsekeskkonnale ning kogub sidusrühmadelt teavet, et neid aspekte tõhusalt käsitleda. Komisjon hindab eelkõige üldist kasu, mida toob kaitse ja julgeoleku tugevdamine liidus, ja sellest tulenevat tõhususe kasvu.

Seoses **monopolide vastase võitlusega** on komisjon valmis toetama Euroopa tööstust suunistega kaitsesektori ettevõtjate koostööprojektide kohta, eelkõige olukorras, kus selline koostöö on vajalik tootmise laiendamiseks või kus üksikutel ettevõtjatel ei oleks muidu võimalik toodet ise arendada või toota. See võib kehtida ka kaitsesektori ettevõtjate korraldatavate tooraine ühishangete kohta. Selliste kokkulepete hindamisel võtab komisjon arvesse ka saavutatud tõhusust, sealhulgas näiteks sellise koostöö positiivset mõju kaitsevalmidusele ning kaitsevaldkonna tarneahelate ja siseturu kerksusele.

Tööstuse tugevdamiseks 2030. aasta kaitsevalmiduseesmärgi saavutamise nimel on äärmiselt tähtsad **suured avaliku ja erasektori investeeringud**. Nende püüdluste raames saavad liikmesriigid kasutada võimalusi, mida pakub ühtekuuluvusvahendite vahehindamine, et toetada kaitsetööstuse suutlikkust ja sõjaväelist liikuvust²³. Samuti võivad nad kasutada oma taaste- ja vastupidavuskavade vahendeid, et teha omakapitalisüste riiklikesse tugipankadesse või finantseerimisasutustesse ning sissemakseid ELi satelliitide programmidesse ja Euroopa kaitsetööstuse programmi (EDIP), nagu on toodud esile teatistes „Taasterahastu „NextGenerationEU“ – tee 2026. aastani“²⁴. Et võimaldada sissemakseid Euroopa kaitsetööstuse programmi, on vaja väga kiiresti lõpule viia käimasolevad seadusandluselased kolmepoolsed läbirääkimised ja lisada võimaldav säte. Nende lisavõimalustega kasutada ELi vahendeid kaitseotstarbel suureneb veelgi olemasolevate vahendite maht ja tugevnevad seega ka argumendid selle kasuks, et kõrvaldada kaitseinvesteeringute tõhusat kasutuselevõttu takistavad tarbetud tõkked või halduskoormus.

Selles kontekstis ei kujuta esiteks riikide meetmed, millega toetatakse investeeringuid üldistesse taristutesse, nagu raudteetunnelite laiendamine või maantee- või raudteesildade tugevdamine liikuvuskoridoride loomiseks, endast riigiabi, sest see on riigi eelisõiguste kasutamise seonduv avaliku sektori tegevus. Sama kehtib ka liikmesriikide relvajõudude ülesannete kohta, mis üldjuhul kuuluvad samuti avaliku sektori tegevuse hulka. Liikmesriigid ei pea neist meetmetest komisjonile teatama.

Teiseks on praeguses olukorras olemas nii liidu kui ka liikmesriikide kaalukas huvi suurendada kaitseotstarbelist tootmist ning samuti on täheldatud, et turuosalisel ei suuda sellele vajadusele mitme objektiivse teguri tõttu (nt killustatud hanketurud, nõudluse ebakindlus aja jooksul, juurdepääs rahastamisele) piisavalt aegsasti reageerida. Seepärast

⁽²³⁾ Komisjoni ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega muudetakse määrusi (EL) 2021/694, (EL) 2021/695, (EL) 2021/697, (EL) 2021/1153, (EL) 2023/1525 ja (EL) 2024/795, et stimuleerida kava „ReArm Europe“ rakendamise eesmärgil kaitseotstarbelisi investeeringuid ELi eelarvest (COM (2025) 188 final, 22.4.2025).

⁽²⁴⁾ Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile ja nõukogule „Taasterahastu „NextGenerationEU“ – tee 2026. aastani“ (COM(2025) 310 final, 4.6.2025).

võib kaitseotstarbeliste toodete ja teenuste tootmise võimsusesse investeerimist toetavate **riigiabimeetmete** erijuhtumit üldjuhul pidada olulisi julgeolekuhuve toetavaks, ilma et see kahjustaks konkurentsitingimusi siseturul, ning seega kuulub see ELi toimimise lepingu artikli 346 kohaldamisalasse. Kui riigiabimeetmete suhtes kohaldatakse ELi toimimise lepingu artiklit 346, ei pea liikmesriigid sellistest meetmetest komisjonile teatama. ELi toimimise lepingu artikli 346 ja sellega seotud kohtupraktika kohaselt uuritakse oluliste julgeolekuhuve kaitseks võetud riigisiseste meetmete vajalikkust ja proportsionaalsust iga sellise meetme puhul eraldi, võttes arvesse meetme konteksti ja mõju. Seega ei mõjuta selline riigiabimeetmete kohta tehtud järeldus hinnangut ELi toimimise lepingu artikli 346 kohaldatavuse kohta muid liidu õigusnorme (näiteks kaitsealaste riigihangete valdkonnas) mõjutavate riigisiseste meetmete suhtes. Üleeuroopalise kaitseotstarbeliste toodete turu edendamise eeskirjadega parandatakse kaitseotstarbeliste tootmisse investeerimise majanduslikke tingimusi ning tugevdatakse seega liidu ja selle üksikute liikmesriikide julgeolekut. Muudes valdkondades kui riigiabi vaadatakse seetõttu kõik ELi toimimise lepingu artikli 346 kohase erandi taotlused edaspidigi hoolikalt läbi.

Kolmandaks võib avaliku sektori toetus, mis kujutab endast **riigiabi** ja ei kuulu ELi toimimise lepingu artikli 346 kohaldamisalasse, olla hõlmatud siseturuga kokkusobivuse võimalustega, mida sisaldavad olemasolevad riigiabi suunised, raamistikud või üldine grupierandi määrus²⁵. Sellise üksikabi või abikavade vormis antava abi võib heaks kiita ka otse ELi toimimise lepingu artikli 107 lõike 3 punkti c alusel. Selle sätte kohaselt võib komisjon pidada riigiabi eeskirjadega kokkusobivaks abi, millega soodustatakse teatava majandustegevuse, sealhulgas kaitseotstarbeliste toodete ja teenuste tootmiseks vajalike oluliste sisendite arendamist, tingimusel et see abi ei mõjuta ebasoovitavalt kaubandustingimusi määral, mis oleks vastuolus ühiste huvidega. Positiivse mõju ning konkurentsile ja kaubandusele avalduva negatiivse mõju üldisel kaalumisel võtab komisjon nõuetekohaselt arvesse meetme panust 2030. aasta kaitsevalmiduseesmärgi saavutamisse ning kaitseturu eripärasid, kus nõudlus pärineb liikmesriikidest, kes kontrollivad kaitseotstarbeliste toodete ja tehnoloogialahenduste omandamist, sealhulgas nende ekspordi. Aspektid, mida tuleb üldisel kaalumisel positiivsena arvesse võtta, võivad hõlmata näiteks järgmist: asjaolu, et abi antakse ELi programmide raames,²⁶ investeringute panus liidu vastupanuvõimega seotud vajaduste täitmisel ning liikmesriikide vajadus kaitsta oma olulisi julgeolekuhuve; projekti raames toetatav piiriülene koostöö, kui see on asjakohane; positiivne mõju kaitseotstarbeliste toodete või nende sisendite koostalitlusvõimele ja nendega varustatuse kindlusele kogu liidus,²⁷ kolmandatest riikidest sõltumise vähendamine või projekti panus kriitilise tähtsusega kaitsevõimekuse puudujääkide, sealhulgas valges raamatus ja SAFE-rahastamisvahendis²⁸ nimetatud puudujääkide kõrvaldamisse.

Komisjon seab esikohale kaitsevalmiduseesmärgi täitvate juhtumite käsitlemise, olenemata sellest, kas neist on teatatud kui üksikabist või kui abikavadest. Hindamisel tagab komisjon, et selline toetus, niivõrd, kuivõrd see kujutab endast teatamisele kuuluvat riigiabi, on vajalik, proportsionaalne ja ei too kaasa ülemäära hüvitamist. Komisjon

(²⁵) Komisjoni 17. juuni 2014. aasta määrus (EL) nr 651/2014 ELi aluslepingu artiklite 107 ja 108 kohaldamise kohta, millega teatavat liiki abi tunnistatakse siseturuga kokkusobivaks.

(²⁶) Näiteks ELi kaitsetööstuse programmid ja ühtekuuluvusfondid.

(²⁷) Näiteks kui tooted täidavad paljude kasutajate vajadusi kogu liidus või kui toimuvad struktureeritud jõupingutused mitmekesiste tarnete tagamiseks.

(²⁸) Nõukogu 27. mai 2025. aasta määrus (EL) 2025/1106, millega luuakse rahastamisvahend „Euroopa julgeolekumeetmed (SAFE) Euroopa kaitsetööstuse tugevdamiseks“ (ELT L, 2025/1106, 28.5.2025).

pöörab erilist tähelepanu probleemidele või selgitustaotlustele, mis on tõstatatud seoses liikmesriikide ettevalmistustega SAFE-rahastamisvahendi rakendamiseks kooskõlas kõnealusel vahendis sätestatud ajakavaga,²⁹ aga ka selle hindamisele, kas kaitseotstarbelise tootmise suurendamine ja/või kaitsetööstuse laiendamine, et saavutada 2030. aastaks kaitsevalmidus, toob kaitsega seotud sektorites kaasa teatavad piirangud, mida põhjustab muude tegurite hulgas ka piiratud juurdepääs rahastamisele. Vajaduse korral esitab komisjon asjakohasel kujul ja õigel ajal suunised kaitsesektorile antava avaliku sektori toetuse hindamise kohta³⁰. Saamaks teada, kas selliseid suuniseid on vaja ja milline peaks sellisel juhul olema nende võimalik ulatus, kogub komisjon aktiivselt teavet, pidades pidevat ja struktureeritud dialoogi liikmesriikidega (sh ühiselt kõigi asjaomaste ametiasutustega, nt riigiabi, tööstuse ja kaitse eest vastutavate asutustega) ning muude sidusrühmadega.

Avaliku sektori kaitseinvesteeringute suurendamine on vältimatu ja hädavajalik, kuid sellest ei piisa. Hoiuste ja investeeringute liidu teatises³¹ toodi kooskõlas valge raamatuga „Euroopa kaitsevalmidus 2030“ esile, kui oluline on kaasata kaitsetööstuse jaoks erasektori rahalisi vahendeid, ning märgiti, et on vaja otsustavaid ja kiireloomulisi samme, et pakkuda oluliselt suuremaid rahastuse hankimise võimalusi Euroopa kaitsesektori tehnoloogilise ja tööstusliku baasi ettevõtetele. Euroopa ettevõtjatel, sealhulgas väikestel ja keskmise suurusega ettevõtjatel ning keskmise turukapitalisatsiooniga ettevõtjatel,³² peab olema parem ja paindlikum juurdepääs kapitalile, sealhulgas tagatisvahenditele, millega vähendatakse investeeringutega seotud riske, et nad saaksid pakkuda tööstusliku mastaabiga lahendusi ja edendada tööstusliku tootmisvõimsuse suurendamist, mida liit vajab.

InvestEU fondi³³ raames kohaldatakse *strateegiliste investeeringutena* kindlaks määratud (sealhulgas kaitsevaldkonnas tehtavate) rahastamis- või investeerimistoimingute suhtes rahastamiskõlblikkuse eripiiranguid, mis võivad takistada InvestEU fondi tõhusat kasutamist Euroopa kaitsesektori tehnoloogilise ja tööstusliku baasi tehtavate investeeringute toetamiseks. Komisjon teeb ettepaneku kohandada kaitsesektori rahastamiskõlblikkuse kriteeriume InvestEU fondi raames pakutavate rahastamisvahendite (võlad, võlatagatised ja omakapitali kaudu rahastamine) eripäradega, säilitades samal ajal vajalikud kaitsemeetmed. See parandab ja lihtsustab juurdepääsu rahastamisele ning võimaldab paremini toetada Euroopa kaitsesektori tehnoloogilise ja tööstusliku baasi kasvu ja arengut.

(²⁹) SAFE-rahastamisvahendi kaudu finantsabi saada soovivad liikmesriigid peavad väljendama oma huvi 2025. aasta juuli lõpuks. Varsti pärast seda teavitab komisjon neid sellest, milline on igale liikmesriigile kättesaadavaks tehtavate laenusummade esialgne jaotus. Liikmesriigid peavad 2025. aasta novembri lõpuks esitama finantsabi taotluse koos Euroopa kaitsetööstusse investeerimise kavaga. Komisjoniga sõlmitud laenulepingu allkirjastamine võimaldab liikmesriikidel saada rahastust.

(³⁰) Suunised, mis käsitlevad riigiabi kokkusobivust siseturuga, võivad vastavalt vajadustele olla mitmesugusel kujul, alates asjakohaseid varasemaid juhtumeid sisaldavast käsiraamatust või tõlgendavast teatisest kuni enesele siduvate komisjoni suuniste või raamistikeni.

(³¹) Komisjoni teatis „Hoiuste ja investeeringute liit. ELi kodanike jõukuse ja majandusliku konkurentsivõime kasvatamise strateegia“ (COM(2025) 124 final).

(³²) Komisjoni 21. mai 2025. aasta soovitus (EL) 2025/1099, mis käsitleb väikeste keskmise turukapitalisatsiooniga ettevõtjate määratlust (C/2025/3500, ELT L, 2025/1099).

(³³) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 24. märtsi 2021. aasta määrus (EL) 2021/523, millega luuakse programm „InvestEU“ ja millega muudetakse määrust (EL) 2015/1017 (ELT L 107, 26.3.2021, lk 30–89).

Kuigi liidu kestliku rahanduse raamistik³⁴ ei takista kaitsesektori rahastamist, võivad nii finants- kui ka kaitsesektorile olla kasulikud suuniste kujul esitatavad lisaselgitused raamistiku kohaldamise kohta. Investoritele õiguskindluse pakkumiseks selgitab komisjon, et Pariisi kokkulepet järgivate võrdlusaluste ja kliimaülemineku võrdlusaluste kohaste erandite kontekstis tuleks arvesse võtta üksnes relvi, mis on keelatud rahvusvaheliste relvakonventsioonidega, mille osalised on enamik liikmesriike. Lisaks täpsustab komisjon, et kaitsetööstuse vajadusi ja eripärasid võetakse täielikult arvesse kestlikkusaruandluse kohustustes, ning selgitab eelkõige, et kaitsetööstus kasutab muudest sektoritest suurema tõenäosusega sätteid, mille alusel keelduda tundliku teabe andmisest (nt tooraine tarnemahtude või teatava kestlikkusega seotud finantsteabe kohta). Kui see on põhjendatud, teeb komisjon pärast äriühingute kestlikkusaruandluse direktiivi käimasolevat läbivaatamist³⁵ lisakohandusi Euroopa kestlikkusaruandluse standardite³⁶ eelseisval läbivaatamisel 2025. aastal. Samuti esitab komisjon vajaduse korral jätkusuutlikkust käsitleva teabe avalikustamise määruse³⁷ läbivaatamisel selgitused kaitseinvesteeringute ja ELi kestlikkusaruandluse vahelise seose kohta kaitsevalmiduseesmärgi saavutamiseks.

Oskuste arendamine ja kaitsevalmidusele kohandatud tööhõiveraamistike tagamine

Et kaitsevõimekuse puudujääke kõrvaldada ja kaitseotstarbelist tootmist suurendada, on vaja erioskusi ja uuendusmeelseid talente kaitsetööstuses, sealhulgas tarneahelas osalejate hulgas alates väikestest ja keskmise suurusega ettevõtjatest kuni peatöövõtjateni. Kuigi Euroopa kaitsesektoris on kvalifitseeritud ja eriväljaõppega töötajaid, on tööstusliku tootmisvõimekuse ulatuslikuks suurendamiseks vaja, et see tööstusharu tõmbaks ligi, koolitaks, võtaks tööle ja hoiaks alles palju rohkem spetsialiste alates tehnikutest kuni inseneride ja spetsiifiliste valdkondade ekspertideni ning pakuks neile rohkem täiend- ja ümberõpet. Selleks tuleb suurendada MATI-erialade lõpetanute osakaalu. Oskuste liit,³⁸ sealhulgas selle aluseks olev MATI-hariduse strateegiline kava, hõlbustab töötajate täiend- ja ümberõpet kaitsetööstuse toetamiseks, sealhulgas oskuste pakti³⁹ tugevdamisega ning spetsiaalsete oskuste akadeemiate läbivaatamise ja rakendamise ja kutsehariduse tipptaseme keskuste toetamisega. Komisjon toetab kooskõlas Euroopa kaitsetööstuse strateegiaga⁴⁰ täiendavate kutsehariduse tipptaseme keskuste loomist kaitsetööstuse

(³⁴) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 18. juuni 2020. aasta määrus (EL) 2020/852, millega kehtestatakse kestlike investeeringute hõlbustamise raamistik ja muudetakse määrust (EL) 2019/2088 (ELT L 198, 22.6.2020, lk 13).

(³⁵) COM(2025) 81 (final).

(³⁶) Komisjoni 31. juuli 2023. aasta delegeeritud määrus (EL) 2023/2772, millega täiendatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2013/34/EL seoses kestlikkusaruandluse standarditega (C/2023/5303 ELT L, 2023/2772, 22.12.2023).

(³⁷) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 27. novembri 2019. aasta määrus (EL) 2019/2088, mis käsitleb jätkusuutlikkust käsitleva teabe avalikustamist finantsteenuste sektoris, (ELT L 317, 9.12.2019, lk 1–16).

(³⁸) Komisjoni teatis „Oskuste liit“ (COM(2025) 90 final, 5.3.2025).

(³⁹) Komisjoni teatis jätkusuutlikku konkurentsivõimet, sotsiaalset õiglust ja vastupanuvõimet toetava Euroopa oskuste tegevuskava kohta (COM(2020) 274 final, 1.7.2020).

(⁴⁰) Ühisteatis „Uus Euroopa kaitsetööstuse strateegia: ELi valmisoleku saavutamine reageerimisvõimelise ja kerkse Euroopa kaitsetööstuse abil“ (JOIN(2024) 10 final, 5.3.2024).

valdkonnas, tööjõu liikuvust ning kaitsealast haridust, kasutades eelkõige Euroopa kaitsetööstuse programmide ja programmi „Erasmus+“ pakutavaid võimalusi.

Selleks, et saavutada täielikult Euroopa kaitsevalmiduse eesmärk ning meelitada ligi ja hoida kvalifitseeritud töötajaid, on äärmiselt tähtis tagada relvajõudude ja kaitsetööstuse töötajate tervishoiu, ohutuse ja töötaja õiguste kõrged standardid. Sõjaväelased ja sõjatööstuse töötajad täidavad olulisi ülesandeid, kui meie piiridel toimub sõda, aga ka pikaajalise rahu loomisel Euroopas. Tööaja direktiiv⁴¹ on liidu tööhõive- ja sotsiaalalase õigustiku nurgakivi, mis kaitseb töötajate tervist ja ohutust töö- ja puhkeaja miinimumnõuete kaudu. Valitsevas geopoliitilises olukorras tuleb selleks, et muuta kaitsealane paindlikkus reaalsuseks ja juhtida tööstusliku tootmisvõimsuse suurendamist 2030. aastaks, pöörata selle direktiivi sätete kohaldamisel erilist tähelepanu kaitsevalmiduseesmärgile. Seoses tööstusliku tootmisega ja sellega seotud teenuste osutamisega kaitsesektoris selgitab komisjon, et direktiiviga ette nähtud erandeid⁴² võib kasutada juhul, kui tegevus aktiveerub, sealhulgas kaitsevalmiduse suurendamiseks, ning kutsub liikmesriike üles tagama nende kohaldamisel õigusselguse ja -kindluse. Relvajõududega seoses on Euroopa Kohus kinnitanud, et direktiivi võib jätta kohaldamata teatavate konkreetsete tegevuste, sealhulgas aktiivse ümberpaigutamise korral. Säilitades olemasoleva paindlikkuse, teeb komisjon liikmesriikide ja sotsiaalpartneritega koostööd direktiivi kohaldamisel relvajõudude sõjaväelaste suhtes, sealhulgas küsimuses, kas direktiivi tuleks olemasolevate erandite tõhustamiseks muuta.

Kokkuvõte

Relvakonflikt on Euroopasse tagasi jõudnud ning geostrateegilised ja hübriidohud meie ümber kasvavad. Sel kümnendil sünnib uus rahvusvaheline kord. Kui me ei soovi lihtsalt leppida selle tagajärgedega Euroopale ja maailmale, peame seda uut korda kujundama. Nüüd on aeg suurendada Euroopa kaitsevalmidust, mida on nõrgendanud aastakümnete pikkune kaitsevõimekuse alarahastamine, olulised võimekuse puudujäägid ja tarbetu bürokraatia, mille liikmesriigid peavad kiiresti luubi alla võtma.

Euroopa kaitsekulutuste ulatuslik suurendamine, mida näeb ette kava „ReArm Europe“ / „Kaitsevalmidus 2030“, ning kaasnev sihtotstarbeline rahastamisvahend liikmesriikide kaitseinvesteeringute toetamiseks, nõuab kehtivate ELi õigusaktide läbivaatamist, et need oleksid paindlikumad ja meelitaksid ligi suuremaid kaitseinvesteeringuid. Tegutsemine peab olema lihtsam, kiirem ja paindlikum. Tuginedes ulatuslike avalike konsultatsioonide tulemustele ning tööstuse ja liikmesriikidega peetud strateegilistele ja rakendusdialoogidele, tehakse selles kaitsevalmiduse koondpakettis ettepanek muuta liidu õigusraamistik kaitsevalmiduse ja kaitsealase paindlikkuse nimel mõtteviisi. Tuleks kõrvaldada regulatiivsed takistused ning lihtsustada ja ühtlustada konkreetset kaitsesektorit puudutavaid eeskirju ja menetlusi, aga ka liidu õigusnorme, mis mõjutavad kaitsetööstust, kuid ei ole kaitsespetsiifilised. Pakett käsitletakse kaitsetööstuse probleeme, mis takistavad Euroopa kaitsesektori tehnoloogilisel ja tööstuslikul baasil võimalikult paindlikult reageerida liidu praegustele suurenenud vajadustele, arvestades eelkõige suurenenud üleilmseid pingeid ja agressioonisõda Ukrainas.

Ajalugu ei andesta kõhklemist ega edasilükkamist. Meie missioon on Euroopa sõltumatus. See Euroopa kaitsevalmiduse koondpakett on tähtis samm, et ehitada üles sõltumatu

(⁴¹) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 4. novembri 2003. aasta direktiiv 2003/88/EÜ tööaja korralduse teatavate aspektide kohta (ELT L 299, 18.11.2003, lk 9–19).

(⁴²) Eelkõige direktiivi 2003/88/EÜ artiklitega 17 ja 18.

Euroopa, mis on *Pax Europaea* teenistuses, ning tugevdada Euroopa suutlikkust kaitsta rahu ja julgeolekut, et meie tulevik oleks vaba survestamisest ja agressioonist ning et järgmised põlvkonnad saaksid rahu ja heaolu elades kogeda Euroopa unistust, mille eest meie asutajad nii tugevasti võitlesid, ning vältida sõda ja sellega seotud tohutuid inimohvreid ja keskkonnakahjusid.